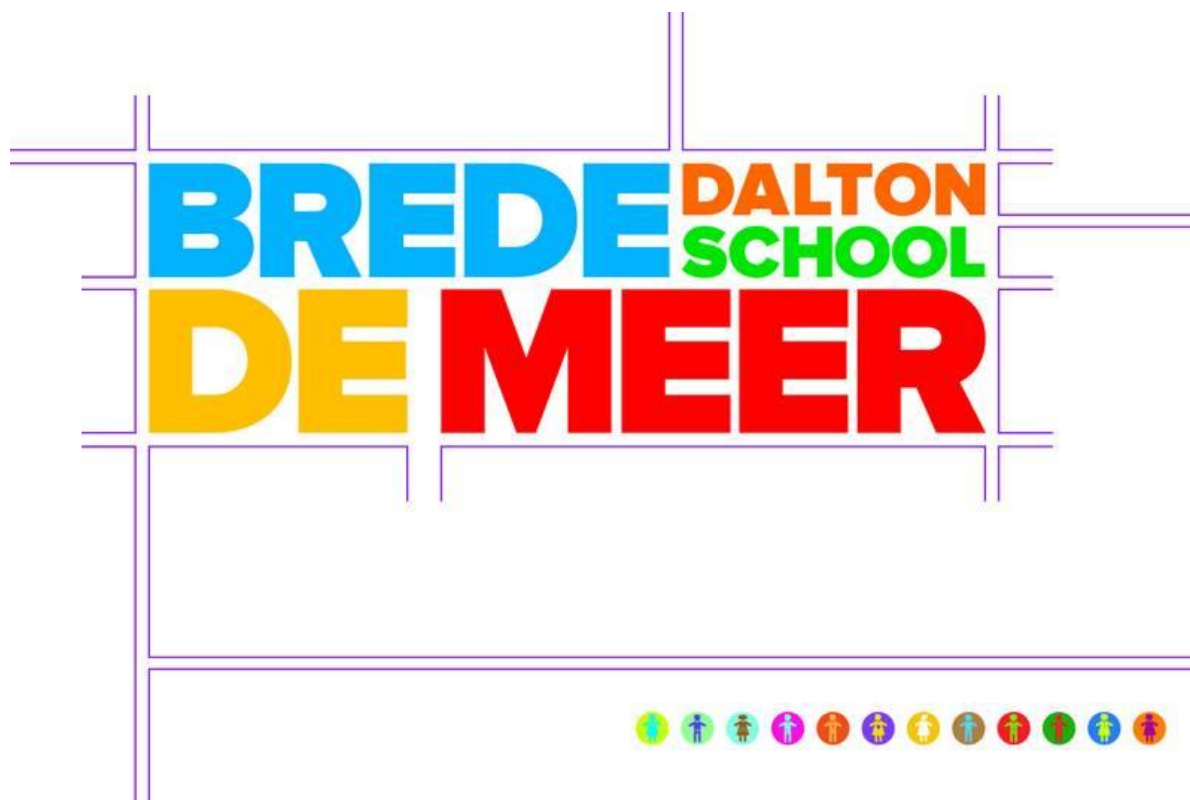




Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling daltonschool De Meer

Inclusief seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen en ongewenste omgangsvormen door werknemers bij kinderen

Versie januari 2019

Inhoudsopgave	Blz.
Inleiding	3
Stappenplan Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling	5
Begripsbepaling en uitwerking van de termen 'acute onveiligheid' en 'structurele onveiligheid'	11
Seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen	12
Ongewenste omgangsvormen door werknemers bij kinderen	16
Bijlage 1: De verschillende vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld	18
Bijlage 2: Signalenlijsten kindermishandeling 0 tot 4-jarigen	21
Bijlage 3: Signalenlijsten kindermishandeling 4 tot 12-jarigen	27
Bijlage 4: Observatielijst	32
Bijlage 5: Aandachtspunten in het contact met allochtone gezinnen	35

Inleiding

Deze Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling van is gebaseerd op de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (www.nji.nl). Sinds 1 juli 2013 zijn beroepskrachten verplicht de Meldcode te gebruiken bij vermoedens van geweld in huiselijke kring. Dit geldt voor alle professionals die met jeugdigen werken, zoals in de (jeugd)gezondheidszorg, het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg, de maatschappelijke ondersteuning en politie en justitie. Het gebruik van de Meldcode geeft professionals houvast bij het signaleren en in gang zetten van interventies, opdat het geweld stopt.

De wetgeving rondom de Meldcode wordt per 1 januari 2019 aangepast: het wordt een professionele norm om een melding te doen bij Veilig Thuis als er vermoedens zijn van ernstig huiselijk geweld of ernstige kindermishandeling, door professionals vertaald in vermoedens van acute en structurele onveiligheid. Melden bij Veilig Thuis wordt bij deze vermoedens van acute en structurele onveiligheid verplicht, ook op het moment dat je (ook) hulpverlening ingeschakeld. Om beroepskrachten te helpen bij het bepalen of er sprake is van deze vermoedens, is er een afwegingskader aan de Meldcode toegevoegd. Aan de hand van dit afwegingskader wordt de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling gewogen, al dan niet in overleg met Veilig Thuis.

Van alle coaches, middagcoaches, begeleiders en driejarigen coaches die werkzaam zijn bij onze school wordt verwacht dat zij in alle contacten met ouders en kinderen attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen. Daarbij wordt verwacht dat zij weten welke stappen van hen worden verwacht bij de signalen en wie hen daarbij ondersteunt.

De Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling heeft betrekking op alle vormen van geweld in de huiselijke situatie, zoals mishandeling (lichamelijk en geestelijk), seksueel geweld, genitale verminking, eer-gerelateerd geweld en ouder(en) mishandeling. Tot kindermishandeling wordt ook het getuige zijn van huiselijk geweld gerekend. De Meldcode heeft als doel jeugdigen, die te maken hebben met een vorm van geweld of mishandeling, snel passende hulp te bieden, zodat een einde komt aan de (bedreigende) situatie. Hiertoe biedt de Meldcode stappen en handvatten aan professionals voor signalering en het verdere handelen bij (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling.

Signaleren van belemmeringen in de psychosociale ontwikkeling en de thuissituatie van kinderen is voor coaches niet altijd vanzelfsprekend. Dat geldt zeker voor het signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld. Dit zijn beladen onderwerpen, waarvoor kinderen en ouders zich vaak schamen en dus zwijgen. Landelijk gezien aarzelen professionals vaak om (vermoedens van) huiselijk geweld of kindermishandeling te zien of ter sprake te brengen. Soms ziet een professional belangrijke signalen over het hoofd, vanuit het idee dat het wel meevalt met kindermishandeling en dat zoiets in deze omgeving niet gebeurt, of dat die ouders toch zo aardig zijn. Soms vermoeden professionals wel dat er iets aan de hand is, maar weten zij niet wat zij daar mee aan moeten, bijvoorbeeld wanneer een duidelijke ondersteuningsroute of samenwerking met jeugdhulp ontbreekt. Met de nieuwe wetgeving Passend Onderwijs en de verplichte Meldcode kunnen de coaches

van De Meer hun verantwoordelijkheid hierin niet meer uit de weg gaan. Coaches zullen dus 'signaalgevoelig' en 'aanpakbereid' moeten zijn. De wetenschap dat in Nederland per klas minstens 1 à 2 kinderen slachtoffer zijn van kindermishandeling maakt dat het gevoel van urgentie bij coaches hiervoor hoog moet zijn. Ook al zijn er volop dilemma's die overwonnen moeten worden: het kind heeft recht op hulp.

Voor het signaleren kan een coach beschikken over haar ervaringskennis over een kind en ervaringen met andere kinderen, kennis over signalen van kindermishandeling en de eigen intuïtie om tot een vermoeden te komen dat er iets 'niet pluis' is. Daarnaast is vaak meer informatie (van meerdere betrokkenen) nodig. Het gaat om een optelsom van waarnemingen (vaak in de loop der tijd verzameld), die kunnen duiden op heel uiteenlopende belemmeringen in de ontwikkeling van het kind. Meestal duidt geen van de signalen een-op-een op kindermishandeling en ook bij meerdere signalen zullen zij niet direct duidelijkheid geven over de oorzaak ervan. De signalen vragen dan ook om een zorgvuldige weging, bij voorkeur samen met collega's en met partners uit de jeugdhulp.

Problemen in het gezin beginnen meestal niet met mishandeling, vaak is er een geschiedenis van opvoedingsonmacht en gezinsproblemen, escalierend in mishandeling en geweld. Het is daarom van belang dat ook signalen van lichtere vormen van opvoed- en gezinsproblemen door coaches worden waargenomen en aangepakt. Het ouder- en kindteam kan ingeschakeld worden om de signalen van coaches te wegen en de kennis van de verschillende partners over het kind/gezin bijeen te brengen. Daar kan de ernst van de signalen afgewogen worden en vastgesteld worden welke aanpak wordt gevolgd.

Noot

- *Voor de leesbaarheid schrijven we 'ouder' als we ook 'ouders/verzorger(s)' bedoelen.*

Stappenplan Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Het basismodel biedt een stappenplan voor het handelen bij signalen of vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Die stappen zijn:

Stap 0. Alert zijn op signalen; basishouding

Stap 1. In kaart brengen van signalen

Stap 2. Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van Veilig Thuis en/of een letseldeskundige

Stap 3. Gesprek met de 'cliënt'/ betrokkenen

Stap 4. Wegen van de ernst en aard van de signalen (feiten)

Stap 5. Beslissen: 1: melden bij Veilig Thuis, 2: hulpverleners (afwegingskader)

Stap 6. Blijven monitoren

Het is niet zo dat na de ene stap automatisch naar de daaropvolgende stap gaat. Het kan zijn dat je eerst nog een keer terugkeert naar eerder genomen stappen.

- **Stap 0: Alert zijn op signalen.**

Dit is de basishouding voor iedereen die werkzaam is op daltonschool De Meer.

- **Stap 1: In kaart brengen van signalen**

Alle gegevens die te maken hebben met de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of juist ontkrachten worden schriftelijk vastgelegd in Parnassys door de coach en/of de uniteider. Hierdoor kan er later verantwoording afgelegd worden (bijv. aan de inspectie) indien dit wordt gevraagd. De gegevens worden digitaal bewaard (met wachtwoord).

Leg in het dossier de volgende gegevens vast:

- Vermeld altijd datum, plaats, situatie en overige aanwezigen
- Signalen die duidelijk maken welke zorgen je ziet, hoort of ruikt (zie bijlage 1, signalenlijsten)
- Signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten
- Contacten over deze signalen
- Stappen die worden gezet
- Besluiten die worden genomen
- Vervolgaantekeningen voor het verloop

Beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk. Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht. Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd. Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een persoon die hierin geschoold is (bijvoorbeeld een orthopedagoog).

- **Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig Veilig Thuis en/of een letseldeskundige**

De coach bespreekt de signalen met de aandachtsfunctionaris "Hielie Bakker en Sandra Obbink zijn de aandachtsfunctionering van De Meer.

Het wordt aanbevolen om bij twijfel advies te vragen aan Veilig Thuis of een letseldeskundige. Dit is doorgaans een taak voor de vertrouwenspersoon(of dit wordt in overleg met de aandachtsfunctionaris opgepakt). Het is ook mogelijk het kind met

het Ouder- en Kind team (OKT) te bespreken. Het OKT is een inlooppunt voor gezinnen. Ouders, kinderen, jongeren tot 23 jaar en professionals kunnen hier terecht met alle vragen over opvoeden en opgroeien. Elke gemeente heeft minimaal één team. In grote steden zijn er meerdere teams. Het OKT heeft als taak de huidige opvoed- en opgroei-ondersteuning te verbinden, te verbeteren en te versterken. Uitgangspunten zijn: laagdrempelig, herkenbaar en dichtbij huis.

Om het kind 'open' (niet anoniem) te bespreken met andere (externe) deskundigen of in het OKT is schriftelijke toestemming van de ouder vereist. Indien het contact met de ouder open en eerlijk is, is de kans groot dat over deze zaken een open gesprek mogelijk is. In de meeste gevallen wordt dan ook toestemming door de ouder gegeven. Wanneer het kind 'open' in het OKT wordt besproken is het gebruikelijk dat er vooraf, door een lid van het OKT, een gesprek wordt gehouden met de ouders en/of unitleider en coach. Door de ouder continu te betrekken en in overleg te treden, is de kans groter dat de ouder gemotiveerd is om de situatie te verbeteren en/of hulp te aanvaarden. Indien de ouder toestemming weigert is dit een zorgelijk signaal en moet het worden meegenomen in de weging (stap 4). Het kind kan overigens anoniem worden besproken met externe deskundigen wanneer de ouder geen toestemming heeft gegeven, maar dit verdient niet de voorkeur vanwege de eventuele vervolgacties. Indien er ook maar enige twijfel is over de oorzaak van de situatie en/of eventuele mogelijke onveiligheid bij het kind, moet er advies gevraagd worden bij Veilig Thuis. Veilig Thuis kan een eerste weging maken of het terecht is dat er zorgen zijn over deze situatie en of er mogelijk sprake kan zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld.

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat het kind een of meerdere gezinsleden daartegen onmiddellijk moet worden beschermd, wordt door de unitleider meteen advies gevraagd aan Veilig Thuis. Het gaat hier in eerste instantie om advies en nog niet om een melding. Komt men daar, op basis van de signalen, tot het oordeel dat onmiddellijke actie is geboden, dan informeert de unitleider direct de directeur van daltonschool De Meer. In noodsituaties kan uiteraard ook contact gezocht worden met de crisisdienst en/of de politie.

- **Stap 3: Gesprek met de 'cliënt'/ betrokkenen**

In de Meldcode is sprake van het 'gesprek met de cliënt'. In het onderwijs en de zorg en kinderopvang gaat het hier, naast het kind, ook altijd om de ouder. Kindcentra hebben de plicht om met de ouder te spreken over de ontwikkeling van hun kind. Als De Meer vermoedens heeft van belemmeringen in die ontwikkeling, wordt hierover in gesprek gegaan met de ouder. Dat gebeurt over het algemeen al veel eerder dan pas in stap 3. De coach en unitleider (+ evt aandachtsfunctionaris) bespreken de signalen met de ouder, en indien mogelijk met het kind. Wanneer het gesprek samen met de coach en/of unitleider wordt gevoerd wordt dit altijd voorbereid met de aandachtsfunctionaris. Ook kan tijdens de voorbereiding ondersteuning worden gevraagd aan Veilig Thuis. In de voorbereiding is het van belang rekening te houden met emoties van de ouder en het kind, zoals boosheid, verdriet en angst veroorzaakt door onmacht, loyaliteit, isolement en schaamte. Daltonschool De Meer blijft gedurende het gehele traject in gesprek met het kind en de ouder.

Het gesprek

1. Leg de ouder het doel uit van het gesprek.

2. Beschrijf de feiten die zijn vastgesteld en de waarnemingen die zijn gedaan, vertel objectief wat je ziet.
3. Nodig de ouder uit om een reactie hierop te geven.
4. Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen er De Meer is gezien, gehoord en waargenomen.

Vanaf de eerste stap van de Meldcode, is het belangrijk in het contact met ouders te investeren door hen actief te informeren en de ontwikkeling van het kind met hen te delen. Ook bij gevoelige onderwerpen als (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld is het van belang zo veel mogelijk bij elke stap in gesprek te blijven met de leerling en de ouder: benoem wat men feitelijk waarneemt, (h)erkent men de signalen, kloppen de vermoedens, wat hebben de ouders zelf al gedaan, is er al hulp ingeschakeld, is hulpverlening noodzakelijk, is de geboden hulp effectief, enz. Ouders zijn bij kindermishandeling vrijwel altijd een deel van het probleem, maar zij zijn ook altijd een deel van de oplossing. In het geval van vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling is die communicatie met ouders lang niet altijd eenvoudig. Toch is het nodig om een goed beeld te krijgen van de situatie. Misschien blijkt wel dat er iets anders aan de hand is dan kindermishandeling of huiselijk geweld. Of geeft het gesprek de ouders net dat duwtje in de rug dat ze nodig hebben om hulp te zoeken. In situaties waarin ouders terughoudend, defensief of agressief reageren, is er reden temeer je zorgen te maken. Ook moet rekening gehouden worden met het feit dat het kind door iemand anders dan de ouders mishandeld kan worden.

Wanneer er anoniem advies is gevraagd (stap 2) bij externe deskundigen, dan wordt de ouder hierover geïnformeerd. Informeer en wissel tijdens deze contacten continu informatie uit over de ontwikkeling van het kind en de zorgen die je hebt. Indien de ouder de zorgen herkent kan een begin worden gemaakt met het onderzoeken van kansen en oplossingen. Afspraken hoe om te gaan met het kind op De Meer en thuis kunnen dan worden uitgewisseld. Er wordt een verslag gemaakt van het gesprek. Hierin worden ook afspraken opgenomen die met de ouder zijn gemaakt. Een kopie van het verslag wordt verspreid onder alle aanwezigen. Alle verslaglegging wordt bewaard in Parnassys.

Specifieke aantekening: wanneer er na het gesprek met de ouder een vermoeden is van vrouwelijke genitale verminking (meisjesbesnijdenis) wordt hierover z.s.m. contact opgenomen met Veilig Thuis.

Emoties

In deze fase kunnen emoties een grote rol spelen. Ouders kunnen bijvoorbeeld boos worden, zich tekort voelen schieten en zich hier schuldig over voelen of zich schamen over het door jou beschreven gedrag van hun kind. Bijvoorbeeld wanneer je masturbatiegedrag in de groep of seksueel gedrag binnen De Meer hebt beschreven. Ouders kunnen door hun emoties op heel verschillende manieren reageren. Daarom is het altijd verstandig om expliciet naar de reactie van de ouders te vragen. Bijvoorbeeld: 'Ik zie dat ik jullie ermee overval. Ik kan me voorstellen dat het moeilijk voor jullie is dat ik hier nu mee gekomen ben. Hoe ligt dit voor jullie?'

De ouders kunnen ook boos worden. Een manier om met boosheid of agressie om te gaan, is onder woorden te brengen wat je waarneemt en je eigen angst hiervoor (jezelf klein maken). 'Ik zie dat jullie boos zijn en ik vind dat lastig, het maakt mij

onzeker.' Wanneer je als coach persoonlijk geraakt bent door wat je gezien of gehoord hebt van het kind is het goed dit onder woorden te brengen. Zolang de emoties de overhand hebben, is er geen gelegenheid om ouders concrete, zakelijke informatie te geven. Laat staan naar een volgende stap te gaan. Pas wanneer de emoties een plaats hebben gekregen, is er gelegenheid om de ouders concrete, zakelijke informatie te geven.

Geen gesprek met de ouder

Bespreek de overweging om geen gesprek aan te gaan altijd met de aandachtsfunctionaris en vervolgens met Veilig Thuis. Er wordt geen gesprek met de ouder aangegaan en meteen doorgegaan naar stap 5 als:

- De veiligheid van de ouder, die van een medewerker, of die van een ander in het geding is; of
- Als er goede redenen zijn om te veronderstellen dat de ouder door dit gesprek het contact zal verbreken en/of het kind niet meer naar daltonschool De Meer zal brengen.

Beloof nooit geheimhouding

Het is belangrijk nooit op voorhand geheimhouding aan een kind te beloven. Veel kinderen willen in eerste instantie alleen iets vertellen als wordt beloofd om het tegen niemand anders te zeggen. Als deze belofte wordt gegeven, komt de coach voor een groot dilemma te staan als het kind vertelt dat het mishandeld wordt: hij moet dan of het vertrouwen van het kind schaden of medeplichtig worden aan het in stand houden van een schadelijke situatie. De coach die een kind geheimhouding belooft uit angst dat het kind anders blijft zwijgen, moet zich bewust zijn van de consequenties van deze belofte. Als een coach geen geheimhouding wil toezeggen kan hij/zij het kind wel beloven dat hij/zij geen stappen zal ondernemen zonder dit van tevoren aan het kind te vertellen.

- **Stap 4: Wegen van de ernst en aard van de signalen (feiten) en**
- **Stap 5: Beslissen aan de hand van afwegingskader**

De coach weegt in samenwerking met de aandachtsfunctionaris op basis van de signalen, van het (extern) ingewonnen advies en van het gesprek met de ouder het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Het gaat hierbij om feitelijke signalen. Daarnaast wordt de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling gewogen aan de hand van het afwegingskader, al dan niet in overleg met Veilig Thuis.

Het afwegingskader bestaat uit de volgende twee afwegingen:

Afweging 1: Is melden noodzakelijk?

Afweging 2: Is zelf passende en toereikende hulp bieden of organiseren mogelijk?

Het is van belang dat beide afwegingen in deze volgorde worden genomen. De coach vraagt zich eerst af of melden noodzakelijk is, aan de hand van het afwegingskader. Vervolgens besluit de signalerende coach of het bieden van hulp tot de mogelijkheden van zowel deze coach als de betrokkenen behoort. Wanneer melden volgens het afwegingskader noodzakelijk is, zal de tweede beslissingsvraag over eventuele hulp en aan welke voorwaarden deze moet voldoen, in overleg met Veilig Thuis worden beantwoord. Het is gebleken dat hulpverlening, bijvoorbeeld een behandeling, geen zin heeft zolang de situatie onveilig is. Veilig Thuis heeft de

verantwoordelijkheid om eerst de veiligheid op orde te brengen, voordat er gestart kan worden met begeleiding/behandeling.

Bij twijfel over een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling is het verplicht om Veilig Thuis te raadplegen.

Het afwegingskader, vijf afwegingsvragen:

1. Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling?

Nee: Afsluiten en vastleggen in dossier.

Ja: Ga verder met afweging 2.

2. Schat ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode in dat er sprake is van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid? Of is er sprake van disclosure? Disclosure is een specifieke uiting van onveiligheid die in het afwegingskader uitwerking verdient. We spreken van disclosure als slachtoffers, kinderen en/of volwassenen, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen bij (mogelijk) huiselijk geweld en/of kindermishandeling, of zich hierover uiten zonder hulp te vragen (meer uitleg op bladzijde 11)

Nee: Ga verder met afweging 3

Ja: Melden bij Veilig Thuis. De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen.

3. Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid of disclosure wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

Nee: Melden bij Veilig Thuis

Ja: Ga verder met afweging 4.

4. Aanvaarden de betrokkenen hulp om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid of disclosure wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

Nee: Melden bij Veilig Thuis

Ja: Hulp bieden of organiseren, ga verder met afweging 5.

5. Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid of disclosure wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

Nee: (Opnieuw) melden bij Veilig Thuis.

Ja: Hulp afsluiten met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners.

Wanneer er besloten wordt dat er gemeld gaat worden:

- De leiding van De Meer wordt geïnformeerd;
- De leiding van De Meer informeert het bestuur;
- De leiding van De Meer spreekt met de ouder dat er 'gemeld gaat worden' bij Veilig Thuis.

- De leiding van De Meer doet de melding bij Veilig Thuis in samenwerking met de aandachtfunctionaris.
- Overleg tijdens de melding met Veilig Thuis wat het team zelf nog kan doen in de bescherming van de ouder en/of het kind.

Aandachtspunten met betrekking tot het gesprek met de ouder:

- Leg uit waarom je van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is.
- Vraag de ouder uitdrukkelijk om een reactie.
- In geval van bezwaren van de ouder, overleg op welke wijze je tegemoet kunt komen aan deze bezwaren en leg dit in het document vast.
- Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om de ouder en/of het kind te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in de afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de ouder en/of het kind door het doen van een melding daartegen te beschermen.

- **Stap 6: Blijven monitoren**

Een melding is geen eindpunt. Na een melding bespreken de unitleider en de aandachtfunctionaris in contact met Veilig Thuis wat er gedaan kan worden, binnen de grenzen van de gebruikelijke taakuitoefening, om het kind of de gezinsleden van het kind te beschermen en te ondersteunen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met Veilig Thuis om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen. Veilig Thuis houdt degene die de melding heeft gedaan op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet.

Het is bekend dat er, wanneer er sprake is geweest van huiselijke geweld of kindermishandeling, er een vergrote kans is op terugval. Blijf alert op de signalen en ga op tijd het gesprek weer aan. Indien na enige periode geen verbetering zichtbaar is, is het van belang opnieuw contact op te nemen met Veilig Thuis en eventueel opnieuw een melding te doen.

Meldnormen

Coaches *moeten* een melding doen bij Veilig Thuis in de volgende situaties:

- Meldnorm 1: In **alle** gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid en disclosure.
- Meldnorm 2: In alle andere gevallen waarin de coach meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
- Meldnorm 3: Wanneer een coach die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling, constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Extra opmerking: er is tevens een meldplicht bij vermoedens van een geweld- of zedendelict door een medewerker van De Meer.

Begripsbepaling en uitwerking van de termen 'acute onveiligheid' en 'structurele onveiligheid'

Acute onveiligheid en structurele onveiligheid behelzen situaties waarin sprake is van een ernstige bedreiging van de veiligheid en het welzijn van betrokkenen en wijzen veelal op complexe en hardnekkige problematiek.

Acute onveiligheid: betekent dat een persoon in direct fysiek gevaar verkeert, dat diens veiligheid de komende dagen niet gegarandeerd is en dat direct bescherming nodig is. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om (een ernstig vermoeden van) seksueel geweld of (dreiging van) fysiek geweld, zoals bij ex-partnergeweld met wapengebruik of het fysiek mishandelen van kinderen. Maar ook om het onnodig toedienen van medicijnen of een gevaarlijke afwezigheid van basale verzorging bij zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak).

Structurele onveiligheid: van structurele onveiligheid wordt gesproken als in gezinnen of huishoudens sprake is van zich herhalende of voortdurende onveilige gebeurtenissen en situaties. Herhaald huiselijk geweld en/of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (plegerschap en slachtofferschap) in de toekomst. Structurele onveiligheid heeft schadelijke gevolgen door de voortdurende dreiging en (emotionele) onveiligheid. Er kan sprake zijn van een patroon van herhaald geweld maar bijvoorbeeld ook van permanente gebreken in de geestelijke en lichamelijke verzorging van zorgafhankelijke kinderen en/of volwassenen. Bijvoorbeeld minderjarigen die opgroeien bij ouders met zodanige verslavingsproblematiek dat hun fysieke en emotionele veiligheid wordt bedreigd en de ontwikkelmogelijkheden van deze minderjarigen structureel ingeperkt worden. Of vergelijkbare situaties met kwetsbare ouders en een mantelzorger met psychiatrische problematiek. Denk ook aan escalerende vormen van stalking in partnerrelaties als specifiek voorbeeld.

Disclosure: is een specifieke uiting van onveiligheid die in het afwegingskader uitwerking verdient. We spreken van disclosure als slachtoffers, kinderen en/of volwassenen, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen bij (mogelijk) huiselijk geweld en/of kindermishandeling, of zich hierover uiten zonder hulp te vragen. Dit betekent veelal dat het slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. Het met onvoldoende voorbereiding met de ouders/pleger bespreken van de (door het kind) geuite zorgen, kan ook secundair leiden tot (verergering van) situaties van acute of structurele onveiligheid. Dit geldt uitdrukkelijk ook voor specifieke vormen van geweld zoals: (ex)partnerstalking, huwelijksdwang, eengerelateerd geweld en ouderenmishandeling. Een professionele norm tot melden bij disclosure betekent dan ook zorgvuldige afstemming over vervolgacties tussen de beroepskracht, Veilig Thuis en het slachtoffer.

Meldcode app

Voor de iPhone/iPad en Android is de gratis meldcode app ontwikkeld. Hierop kan je de vijf stappen doorlopen en is extra informatie beschikbaar zoals uitleg over de meldcode, tips, signalenlijsten, uitleg van specifieke geweldsvormen en contactgegevens van Veilig Thuis.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen

De seksuele ontwikkeling is een onderdeel van de algemene ontwikkeling van kinderen. Voor kinderen is seksualiteit gewoon een onderdeel van hun leven, ze zijn nieuwsgierig en leren over seksualiteit door onder meer te experimenteren en grenzen te verkennen. Soms kunnen lichamelijke (seksuele) spelletjes tussen kinderen te ver gaan. We spreken van seksueel grensoverschrijdend gedrag als er sprake is van een of meerdere van onderstaande punten (zie ook de signalenlijst in bijlage 1):

1. Ongelijkwaardigheid

Er is sprake van lichamelijke seksuele handelingen tussen kinderen, waarbij het leeftijdsverschil tussen de kinderen groot is. De seksuele ontwikkelingsfase waarin de betrokken kinderen zich bevinden is niet gelijk. Bij een leeftijdsverschil is sprake van een emotioneel overwicht van het oudste over het jongste kind. Een richtlijn hierbij is om een leeftijdsverschil van maximaal 2 à 3 jaar als grens te hanteren.

2. Onvrijwilligheid

Er is sprake wanneer een van de kinderen niet instemt. Er is sprake van lichamelijke seksuele handelingen, die onder dwang of manipulatie plaats vinden. Bijvoorbeeld doktertje spelen als het andere kind dat niet wil of lichamelijke seksuele handelingen verrichten met de belofte dat het andere kind dan mee mag doen met voetbal (chanteren). Er is dus geen wederzijdse instemming.

3. Pijn

Er is sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag wanneer de lichamelijke seksuele handelingen pijn doen. Er mag geen geweld worden gebruikt en er mag niets in 'gaatjes' (mond, oor, neus, vagina, billen) worden gestopt. Van seksueel grensoverschrijdend gedrag kan ook sprake zijn als het seksueel gedrag niet is aangepast aan de context (aanstootgevend) of als het gedrag van weinig respect getuigt (vernederen). De kinderen kennen bovenstaande regels/grenzen, deze zijn besproken en aan hen uitgelegd. Door hier met de kinderen over te praten leren zij dat seksualiteit niet samen kan gaan met pijn of dwang en dat het goed is om erover praten als dat wel gebeurt. Wanneer er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt de unitleider ingelicht. Afhankelijk van de ernst van het voorval wordt de directeur van LM geïnformeerd en wordt onderstaand stappenplan A of B gevolgd.

Stappenplan

Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen wordt het stappenplan A of stappenplan B gevolgd. *Stappenplan A* wordt gevolgd als blijkt dat het gaat om licht seksueel grensoverschrijdend gedrag, waarbij geen dwang of geweld aan de orde is geweest. Zoals ongewenste seksuele opmerkingen, ongepaste aanrakingen (er wordt bijvoorbeeld een broek van iemand naar beneden getrokken, de borsten van een meisje worden ongewenst licht aangeraakt). *Stappenplan B* wordt gevolgd als blijkt dat er sprake is van matig tot ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag: er is een groot verschil in de seksuele ontwikkelingsfase van de betrokken kinderen (ongelijkwaardigheid), er is sprake van een situatie van seksueel gedrag waarin dwang, manipulatie en/of geweld (onvrijwilligheid) heeft plaats gevonden en/of de

seksuele handeling heeft plaatsgevonden zonder wederzijdse instemming. Van alle gesprekken en gemaakte afspraken wordt een incidentenregistratie gemaakt in Parnassys.

Stappenplan A (licht seksueel grensoverschrijdend gedrag)

Stap 1. De coach (of ouder) signaleert of heeft een vermoeden van licht seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen

Probeer te achterhalen wat er is gebeurd door in gesprek te gaan met de betrokken kinderen. Zorg ervoor dat de vragen die je stelt aan het kind/de kinderen niet beschuldigend of verwijtend van aard zijn. Stel je vragen zo algemeen mogelijk om te ontdekken wat er precies gebeurd is. Uit de gesprekken met het kind/de kinderen blijkt dat het om licht seksuele grensoverschrijdend gedrag is gegaan, waarbij geen dwang of geweld aan de orde is geweest. Bespreek met de betrokken kinderen de grenzen/regels. Check of ze deze regels begrijpen en spreek met ze af zich hieraan te houden. Ondersteun het kind/de kinderen dat het 'nee' mag zeggen als het iets niet wil. Benoem dat seksuele gevoelens heel normaal zijn, maar dat de afgesproken regels wel nageleefd moeten worden. Spreek open met het kind/de kinderen over seksualiteit en ga in op vragen die het heeft. Ook in de periode na het voorval. Zorg ervoor dat bij de leesboeken voor kinderen ook boeken over seksualiteit staan, zodat hiernaar verwezen kan worden. Indien het gevoel bestaat dat bij het kind/de kinderen die een grensoverschrijdende handeling heeft verricht het gedrag een signaal is van een achterliggende misbruik situatie, dan wordt er gehandeld volgens het stappenplan. Vertel de kinderen dat hun ouders en de overige coaches van de stamgroep/unit worden geïnformeerd. Het kan zijn dat het kind/de kinderen niet wil(len) dat er met anderen/ouders over gesproken wordt. Toon dan begrip, maar vertel het kind/de kinderen dat de andere collega's en de ouders van beide betrokkenen toch worden geïnformeerd.

Stap 2 Intern overleg

Bespreek de situatie met je directe collega('s) en informeer de unitleider. Afhankelijk van de ernst, besluit de unitleider om de ouders van alle partijen direct te informeren of dat de betrokken ouders geïnformeerd worden tijdens het ophaal moment door de coach en/of de unitleider.

Stap 3 Gesprek met ouders

In dit gesprek zal de coach en/of de unitleider de betrokken ouders afzonderlijk informeren over wat er heeft plaatsgevonden en op welke wijze dit door de coach met de betrokken kinderen is besproken. Er worden bij voorkeur geen namen genoemd van kinderen. In het gesprek is het belangrijk om te checken hoe ouders de situatie beoordelen en of ze zich kunnen vinden in de gemaakte afspraken met de kinderen. Spreek met ouders af om de komende tijd extra alert te zijn op eventuele signalen bij het kind/de kinderen zoals niet naar De Meer willen, slecht slapen of ander opvallend gedrag vertonen. Maak met de ouder de afspraak om na 2 weken met elkaar in gesprek te gaan. Indien gewenst kan het gesprek worden voorbereid samen met de directeur of orthopedagoog van De Meer.

Stap 4 Nazorg en evaluatie

Unitleider en betrokken coaches evalueren na afronding de werkwijze die gevolgd is. Bij blijvende zorgen is het goed om ouders door te verwijzen naar deskundige ondersteuning.

Stappenplan B (matig tot ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag)

Stap 1. De coach (of ouders) signaleert of heeft een vermoeden van matig tot ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen

Probeer te achterhalen wat er is gebeurd door in gesprek te gaan met de betrokken kinderen. Zorg ervoor dat de vragen die je stelt aan het kind/de kinderen niet beschuldigend of verwijtend van aard zijn. Stel je vragen zo algemeen mogelijk om te ontdekken wat er precies gebeurd is. Uit de gesprekken met het kind/de kinderen blijkt dat er sprake is van een groot verschil in de seksuele ontwikkelingsfase van de betrokken kinderen en/of er sprake is van een situatie van seksueel gedrag waarin dwang, manipulatie en/of geweld heeft plaats gevonden en dus niet op basis van wederzijdse instemming. Bespreek met de betrokken kinderen de grenzen/regels die in de inleiding staan beschreven. Check of ze deze regels begrijpen en spreek met ze af zich hieraan te houden. Benoem dat de voorgekomen situatie ontoelaatbaar is. Ondersteun het kind/de kinderen dat 'nee' zeggen mag als je iets niet wil. Benoem dat seksuele gevoelens heel normaal zijn, maar dat de kinderen zich wel altijd moeten houden aan de afgesproken regels. Spreek open met de kinderen over seksualiteit en ga in op vragen die er zijn. Ook in de periode na het voorval. Zorg ervoor dat bij de leesboeken voor kinderen ook boeken over seksualiteit staan, zodat je hiernaar kan verwijzen. Indien het gevoel bestaat dat bij het kind/de kinderen die een grensoverschrijdende handeling heeft verricht het gedrag een signaal is van een achterliggende misbruik situatie, dan wordt er gehandeld volgens stappenplan. Vertel de kinderen dat hun ouders en de overige coaches van de stamgroep/unit worden geïnformeerd. Het kan zijn dat het kind/de kinderen niet wil(len) dat er met anderen/ouders over gesproken wordt. Toon dan begrip, maar vertel het kind/de kinderen dat de andere collega's en de ouders van beide betrokkenen toch worden geïnformeerd.

Stap 2 Intern overleg

Bespreek de situatie met je directe collega('s) en informeer de intern begeleider. Deze informeert de directeur van daltonschool De Meer. De directeur informeert de aandachtsfunctionaris. Indien er geen calamiteitteam wordt ingesteld neemt de aandachtsfunctionaris direct contact op met de betrokken ouders en nodigt hen apart van elkaar uit voor een gesprek om het voorgevallen incident te bespreken. Bij dit gesprek is ook de coach die het gesprek met de kinderen gevoerd heeft aanwezig. Afhankelijk van de ernst kan het wenselijk zijn dat de directeur van De Meer of de orthopedagoog ook bij het gesprek aanwezig is.

Stap 3 Gesprek met ouders

De ouders worden geïnformeerd door de unitleider en de coach over wat er heeft plaats gevonden en op welke wijze de coach het met de betrokken kinderen besproken heeft. In het gesprek is het belangrijk om ruimte te geven aan de emotie van de ouder. Verder worden in het gesprek:

- Afspraken gemaakt hoe om te gaan met het kind.
- Aan de ouders wordt voorgesteld of het wenselijk is dat de betrokken ouders in bijzijn van de coach/unitleider een gesprek voeren met elkaar.
- Er wordt een verslag van dit gesprek gemaakt. De ouders krijgen hiervan een kopie.

Stap 4 Vervolgstappen

De dag na het gesprek met de ouders neemt de coach of unitleider (telefonisch) contact op met de beide ouders om te checken hoe zij de situatie beoordelen. De coach of unitleider informeert de directeur en de orthopedagoog van LM over het verloop van de gesprekken. Hierna volgen eventueel verdere vervolg stappen waarover de ouder wordt geïnformeerd.

Afhankelijk van de ernst en de behoefte kan dat zijn:

- Excuses aanbieden aan de ouders voor falend toezicht c.q. onveilige situatie.
- Vervolggesprek plannen ouders om tot een gezamenlijke oplossing te komen.
- Aanbieden van professionele hulpverlening aan betrokken kinderen en ouders.
- Eventueel inschakelen van extern deskundige op dit gebied. Om het gedrag goed te kunnen beoordelen kan ook Veilig thuis of het OKT
- Instellen calamiteitenteam
- Van alle gesprekken en gemaakte afspraken wordt een verslag gemaakt. Deze verslagen worden bewaard in Parnassys. Ouders ontvangen ook alle verslaglegging.

Stap 5 Nazorg en evaluatie

Aandachtsfunctionaris, intern begeleider, leerkracht, directeur en eventuele overige betrokkenen evalueren gezamenlijk na afronding de werkwijze die gevolgd is. De leerkracht evalueert de gevolgde werkwijze ook met de ouders. Zo nodig worden voorstellen ter verbetering in afspraken en/of procedures gedaan volgens de daarvoor geldende procedure.

Ongewenste omgangsvormen door werknemers bij kinderen

Definitie

Vermoedens van ongewenste omgangsvormen/kindermishandeling door een werknemer. Ongewenste omgangsvormen/ kindermishandeling komen tot uiting in verbaal, fysiek en/of ander non-verbaal gedrag jegens een kind of een groep kinderen. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar diegene die hiermee geconfronteerd wordt ervaart het als ongewenst en onaangenaam. Ongewenste omgangsvormen/ kindermishandeling kan grofweg in de volgende categorieën worden onderverdeeld: seksuele intimidatie, agressie en geweld, pesten en discriminatie, maar hoeft daar niet toe beperkt te zijn. De werknemer dient zich te onthouden van ongewenste omgangsvormen/ kindermishandeling als hiervoor gedefinieerd (zie ook de beroepscode).

Preventieve maatregelen

De Meer voert een preventief beleid ten aanzien van ongewenste omgangsvormen. Van iedere werknemer wordt bij indiensttreding een Verklaring Omtrent Gedrag gevraagd en worden referenties nagetrokken. De Meer is verplicht het vier-ogenprincipe toe te passen. Het vier-ogenprincipe houdt in dat een beroepskracht of beroepskracht in opleiding de werkzaamheden uitsluitend kan verrichten terwijl hij gezien of gehoord kan worden door een andere volwassene (zie pedagogisch werkplan). Om bij De Meer het risico op seksueel misbruik of mishandeling van kinderen zo klein mogelijk maken is hiervoor een aparte risico-inventarisatie gemaakt: *RI&E ongewenste omgangsvormen*. Deze inventarisatie is onderdeel van de RI Veiligheid en wordt jaarlijks gemaakt en besproken met het team en de KC-raad.

Joris Henselmans en Sandra Obbink zijn de vertrouwenspersoon van De Meer. Wanneer er vermoedens zijn van ongewenste omgangsvormen kan er een gesprek met hen gevoerd worden.

Stappenplan

Het volgende stappenplan treedt in werking bij vermoedens van ongewenste omgangsvormen door werknemers bij kinderen.

Stap 1

Signaleren/krijgen van een melding.

Melden bij IB-er en bij directeur

**Stap 2**

Direct in overleg treden met de vertrouwenspersoon
(intern/extern)

**Stap 3**

Maatregelen bij een redelijk vermoeden

Stap 1: signaleren/krijgen van een melding

- Signalering door een coach (werknemer) of een melding door een kind, ouder of door derden.
- Signalenlijst raadplegen
- Verplicht melden bij intern begeleider
- Informeren directeur van De Meer
- Registreren

**Stap 2: In overleg treden met de vertrouwenspersoon**

- Direct contact leggen met de vertrouwenspersoon intern/extern)
- In gesprek gaan met betrokkenen.

**Stap 3: maatregelen bij een redelijk vermoeden**

- Instellen (crisis)team
- Ondersteuning kind en ouder
- Afscherming kind van de betrokken coach (werknemer).
- Leerkracht (werknemer) op non-actief
- Aangifte doen bij onderwijsinspectie (aangifteplicht).
- Raadplegen Veilig Thuis
- Vervolg algemeen calamiteitenprotocol

Bijlage 1. De verschillende vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld

Kindermishandeling komt voor in alle lagen van de bevolking en in alle leeftijdscategorieën. Vaak komen verschillende vormen tegelijkertijd voor. Bij iedere vorm van mishandeling is er ook sprake van psychische mishandeling. Het kind niet beschermen tegen de mishandeling door de andere ouder is ook mishandelen.

Zo veel mogelijk vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling worden in deze bijlage nader toegelicht, inclusief vormen van seksueel geweld, genitale verminking en eengerelateerd geweld. Specifieke vormen van geweld vragen specifieke kennis en vaardigheden van beroepskrachten. Ontbreekt deze specifieke deskundigheid, dan is het verstandig dat de aandachtsfunctionaris bij signalen die mogelijkkerwijs kunnen duiden op zo'n specifieke vorm van geweld, meteen een beroep doet op Veilig Thuis. Hieronder staat een opsomming van vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Lichamelijke mishandeling

Ouders verwonden het kind of staan toe dat het kind wordt verwond (anders dan ten gevolge van een ongeluk). Voorbeelden van lichamelijke mishandeling:

- Slaan, stompen, schoppen, opzettelijk laten vallen, verbranden, vergiftigen, verstikken
- Meisjesbesnijdenis: een ingreep aan de uitwendige geslachtsdelen van een meisje (zie onder een uitgebreide beschrijving)
- Shaken Baby Syndroom: verzameling van signalen en symptomen die het gevolg zijn van het heftig door elkaar schudden van een baby
- Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)). Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen of het toebrengen van verwondingen of infecties.

Lichamelijke verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Ouders zijn niet in staat of bereid tot het verschaffen van minimale zorg ten aanzien van de lichamelijke behoeften.

Voorbeelden van lichamelijke verwaarlozing:

- Niet zorgen voor voldoende of geschikt eten
- Niet zorgen voor schone, aan de weersomstandigheden aangepaste, passende kleding
- Niet zorgen voor geschikt onderdak
- Niet zorgen voor geschikte medische, tandheelkundige en geestelijke gezondheidszorg
- Niet zorgen voor voldoende hygiëne
- Niet zorgen voor voldoende toezicht.

Psychische mishandeling

Het toebrengen van schade aan de emotionele en/of persoonlijkheidsontwikkeling van het kind. Voorbeelden van psychische mishandeling zijn:

- Het bedreigen of uitschelden van een kind als een systematisch patroon van kleineren en denigreren
- Het kind tot zondebok maken

- Het belasten van een kind met een te grote verantwoordelijkheid
- Eisen stellen waaraan een kind niet kan voldoen
- Het blootstellen van een kind aan extreem, onberekenbaar of ongepast gedrag
- Het opsluiten of vastbinden van het kind als middel van straf of controle.

Psychische verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Voorbeelden van psychische verwaarlozing zijn:

- Niet zorgen voor voldoende aandacht, respect, genegenheid, liefde en contact
- Niet zorgen voor voldoende ruimte voor toenemende autonomie
- Niet zorgen voor regelmatige schoolgang, onthouden van onderwijs
- Blootstellen aan huiselijk geweld.

Seksueel misbruik

Seksueel contact met een kind hebben of pogen te hebben, ter bevrediging van de seksuele gevoelens van de ouder/verzorger of anderen en/of uit geldelijk gewin.

Voorbeelden van seksueel misbruik zijn:

- Aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan waarbij geen genitaal contact plaatsvindt (bijvoorbeeld ongepast kussen, strelen van borsten)
- Aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan waarbij genitaal contact plaatsvindt
- Penetratie door vingers, voorwerpen of penis
- Pornografisch materiaal laten zien of opnemen.

Vrouwelijke genitale verminking (VGV)

Vrouwelijke genitale verminking, ook wel meisjesbesnijdenis genoemd, is een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen. De lichtste vorm is een sneetje in de voorhuid van de clitoris. De meest verminkende vorm is de infibulatie of faraonische besnijdenis, waarbij de hele clitoris, de kleine schaamlippen en een deel van de grote schaamlippen worden verwijderd. Na hechting van wat over is van de grote schaamlippen, blijft alleen een kleine opening over voor menstruatiebloed en urine. Vrouwelijke genitale verminking is een traditioneel gebruik dat vooral voorkomt in een aantal Afrikaanse landen. De traditie is daar soms verweven geraakt met het geloof, zowel islamitisch als christelijk. De ingreep vindt meestal plaats bij jonge meisjes, de exacte leeftijd verschilt per land. Alle vormen van vrouwelijke genitale verminking zijn in Nederland strafbaar. Ook inwoners van Nederland die hun dochter in het buitenland laten besnijden plegen een strafbaar feit en kunnen in Nederland worden vervolgd. **Belangrijk:** bij een vermoeden van VGV dient door de aandachtsfunctionaris direct contact te worden opgenomen met Veilig Thuis.

Eergerelateerd geweld

Eergerelateerd geweld is geestelijk of lichamelijk geweld dat wordt gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een schending van de eer van een man, vrouw of familie. Onder eergerelateerd geweld vallen bijvoorbeeld bedreiging met eermoord, aanzetten tot zelfmoord, mishandeling of verminking, verstoting of bedreiging daarmee en uithuwelijking. Eerwraak is de meest extreme vorm omdat het slachtoffer hierbij wordt vermoord. **Belangrijk:** bij een vermoeden van eergerelateerd geweld dient door de aandachtsfunctionaris direct contact te worden opgenomen met Veilig Thuis.

Bijlage 2. Signalenlijst kindermishandeling 0- tot 4-jarigen

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen er signalen zijn. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake kan zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst worden geconstateerd. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. Ook kunnen signalen in deze lijst overlappen met signalen in de lijst van kinderen van 4 tot en met 12 jaar (bijlage 4).

De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Aan het einde van de lijst zijn nog enkele signalen opgenomen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van de gezinssituatie erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd. In overleg met aandachtsfunctionaris kan er over zorgelijke signalen altijd worden overlegd met Veilig Thuis.

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- Achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- Schijnbare achterstand in verstandelijk ontwikkeling
- Regressief gedrag (terugval in ontwikkeling)
- Niet zindelijk op leeftijd waarvan men het mag verwachten

Relationele problemen

Ten opzichte van de ouders:

- Totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- Sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders
- Onverschilligheid ten opzichte van de ouders
- Kind is bang voor ouders
- Kind vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn

Ten opzichte van andere volwassenen:

- Bij oppakken houdt het kind zich opvallend stijf
- Bevriezing bij lichamelijk contact
- Allemansvriend
- Lege blik in ogen en vermijden van oogcontact
- Waakzaam, wantrouwend

Ten opzichte van andere kinderen:

- Speelt niet met andere kinderen

- Is niet geliefd bij andere kinderen
- Wantrouwend
- Terugtrekken in eigen fantasiewereld

Gedragsproblemen

- Plotselinge gedragsverandering
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- Labiel, nerveus
- Depressief
- Angstig
- Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- Agressief
- Hyperactief
- Niet lachen, niet huilen
- Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- Eetproblemen
- Slaapstoornissen
- Vermoeidheid, lusteloosheid

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- Blauwe plekken/striemen
- Krab-, bijt- of brandwonden
- Botbreuken
- Littekens

Voedingsproblemen

- Ondervoeding
- Voedingsproblemen bij baby's
- Steeds wisselen van voeding
- Veel spugen
- Matig groeien, ondanks voldoende hoeveelheid voeding
- Weigeren van voeding
- Achterblijven in lengtegroei

Verzorgingsproblemen

- Slechte hygiëne
- Ernstige luieruitslag
- Onvoldoende kleding
- Onvoldoende geneeskundige en tandheeskundige zorg
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- Herhaalde ziekenhuisopnamen
- Recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- Traag herstel door onvoldoende zorg

3. Kenmerken ouder/gezin

Ouder/kind relatiestoornis

- Ouder draagt kind als een 'postpakketje'
- Ouder troost kind niet bij huilen

- Ouder klaagt overmatig over het kind
- Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen ouder

- Geweld in eigen verleden
- Apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- Onzeker, nerveus en gespannen
- Onderkoeld brengen van eigen emoties
- Negatief zelfbeeld
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- Afspraken niet nakomen
- Kind opeens van kinderopvangorganisatie afhaken
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- Psychiatrische problemen
- Verslaafd

Gezinskenmerken

- 'Multi-probleem' gezin
- Ouder die er alleen voorstaat
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- Isolement
- Vaak verhuizen
- Sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, et cetera
- Veel ziekte in het gezin
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- Verwondingen aan genitaliën
- Vaginale infecties en afscheiding
- Jeuk bij vagina en/of anus
- Problemen bij het plassen
- Recidiverende urineweginfecties
- Pijn in de bovenbenen
- Pijn bij lopen en/of zitten
- Seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder

Gedragsproblemen

Afwijkend seksueel gedrag:

- Excessief en/of dwangmatig masturberen
- Angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- Niet leeftijdsadequaat seksueel spel

- Niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- Angst om zich uit te kleden
- Angst om op de rug te liggen
- Negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- Schrikken bij aangeraakt worden
- Housterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- Geen plezier in bewegingsspel

5. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens, kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- Opstandigheid
- Angst
- Negatief zelfbeeld
- Passiviteit en teruggetrokkenheid
- Zichzelf beschuldigen
- Verlegenheid

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- Wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- Gebrek aan sociale vaardigheden

6. Signalen die specifiek zijn voor Pediatric Condition Falsification (PCF) en Factitious Disorder by Proxy (FDP)

Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen of het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen die aan PCF worden blootgesteld overlijdt aan de gevolgen van PCF. Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Hoe is PCF te herkennen:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen

- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden
- Vaak van arts wisselen

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze worden ontlast van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

7. Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind
- Het kind is consequent boos op een ander kind
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind

8. Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep)
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind
- Veelvuldige seksistische uitingen

9. Kinderpornografie

Onder 'productie van kinderpornografie' wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager, van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's
- Angst voor opnamen met videoapparatuur

Bijlage 3. Signalenlijst kindermishandeling 4- tot 12-jarigen

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen er signalen zijn. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake kan zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst worden geconstateerd. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. Ook kunnen signalen in deze lijst overlappen met signalen in de lijst van kinderen van 0 tot en met 4 jaar (zie bijlage 3).

De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd. In overleg met aandachtsfunctionaris kan er over zorgelijke signalen altijd worden overlegd met Veilig Thuis.

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- Achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- Schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling
- Regressief gedrag (terugval in ontwikkeling)
- Niet zindelijk

Relationele problemen

Ten opzichte van de ouders:

- Totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- Sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders
- Onverschilligheid ten opzichte van de ouders
- Kind is bang voor ouders
- Kind vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn

Ten opzichte van andere volwassenen

- Bevriezing bij lichamelijk contact
- Allemansvriend
- Lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact
- Waakzaam, wantrouwend

Ten opzichte van andere kinderen

- Speelt niet met andere kinderen

- Is niet geliefd bij andere kinderen
- Wantrouwend
- Terugtrekken in eigen fantasiewereld

Gedragsproblemen

- Plotselinge gedragsverandering
- Labiel, nerveus gespannen
- Depressief
- Angstig
- Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- Agressief
- Hyperactief
- Destructief
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- Vermoeidheid, lusteloosheid
- Niet huilen, niet lachen
- Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- Schuld- en schaamtegevoelens
- Zelf verwondend gedrag
- Eetproblemen
- Anorexia/boulimia
- Slaapstoornissen
- Bedplassen/broekpoepen

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- Blauwe plekken/striemen
- Krab-, bijt- of brandwonden
- Botbreuken
- Littekens

Verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing)

- Slechte hygiëne
- Onvoldoende kleding
- Onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- Herhaalde ziekenhuisopnamen
- Recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- Traag herstel door onvoldoende zorg

Overige medische signalen

- Ondervoeding
- Achterblijven in lengtegroei
- Psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn, etc.)

3. Kenmerken ouder/gezin

Ouder-kind relatiestoornis

- Ouder troost kind niet bij huilen
- Ouder klaagt overmatig over het kind

- Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen ouder

- Geweld in eigen verleden
- Apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- Onzeker, nerveus en gespannen
- Onderkoeld brengen van eigen emoties
- Negatief zelfbeeld
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- Afspraken niet nakomen
- Kind opeens van kinderopvangorganisatie afhaken
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- Psychiatrische problemen
- Verslaafd Gezinskenmerken
- 'Multi-probleem' gezin
- Ouder die er alleen voorstaat
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- Isolement
- Vaak verhuizen
- Sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.
- Veel ziekte in het gezin
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- Verwondingen aan genitaliën
- Vaginale infecties en afscheiding
- Jeuk bij vagina en/of anus
- Problemen bij het plassen
- Recidiverende urineweginfecties
- Pijn in de bovenbenen
- Pijn bij lopen en/of zitten
- Seksueel overdraagbare ziekten
- Relationale problemen
- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder

Gedragsproblemen

Afwijkend seksueel gedrag:

- Excessief en/of dwangmatig masturberen
- Angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- Niet leeftijdsadequaat seksueel spel
- Niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- Angst om zich uit te kleden
- Angst om op de rug te liggen
- Negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam

- Schrikken bij aangeraakt worden
- Houderige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- Geen plezier in bewegingsspel

5. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens, kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- Opstandigheid
- Angst
- Negatief zelfbeeld
- Passiviteit en teruggetrokkenheid
- Zichzelf beschuldigen
- Verlegenheid Problemen in sociaal gedrag en competentie:
- Wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- Gebrek aan sociale vaardigheden

6. Signalen die specifiek zijn voor Pediatric Condition Falsification (PCF) en Factitious Disorder by Proxy (FDP)

Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen, het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen die aan PCF wordt blootgesteld overlijdt aan de gevolgen van PCF. Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Hoe is PCF te herkennen:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden

- Vaak van arts wisselen

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze ontlast worden van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

7. Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag van een ander kind

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie 4) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind
- Het kind is consequent boos op een ander kind
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind

8. Signalen van kinderen die seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie 4) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep)
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind
- Veelvuldige seksistische uitingen

9. Kinderpornografie

Onder 'productie van kinderpornografie' wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager, van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden. Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's
- Angst voor opnamen met videoapparatuur

Bijlage 4. Observatielijst

Deze observatielijst kan een instrument zijn om de signalen beter in kaart te brengen. De lijst is niet uitputtend en dient als hulpmiddel te worden gebruikt.

Vragen over 'opvallend gedrag van een kind'

Naam kind (evt. initialen): _____

Jongen/meisje

Leeftijd: _____

1. Sinds wanneer vertoont het kind opvallend gedrag?

- ☐ Laatste weken
- ☐ Laatste maanden
- ☐ Sinds _____

2. Het opvallende gedrag bestaat uit (meer dan één antwoord mogelijk):

- ☐ (Zeer) meegaand gedrag
- ☐ Gebrek aan vertrouwen in anderen
- ☐ Ouwelijk, zorgend gedrag
- ☐ Verzet, passief
- ☐ Verzet, actief
- ☐ Agressief
- ☐ Angstig
- ☐ Druk
- ☐ Negatief zelfbeeld
- ☐ Angst voor lichamelijk contact
- ☐ Seksueel uitdagend gedrag
- ☐ Gespannen
- ☐ Faalangstig
- ☐ Signalen uit de signalenlijsten (zie bijlage 3 en 4)

3. Hoe is de verhouding tot broertjes en zusjes? (meer dan één antwoord mogelijk):

- ☐ Prettig
- ☐ Geen aansluiting
- ☐ Bang
- ☐ Plagerig
- ☐ Agressief naar jongere kinderen o bezig o wordt gepest o pest broertje/zusje
- ☐ Anders, namelijk _____

4. Hoe is de verhouding tot andere kinderen? (meer dan één antwoord mogelijk):

- ☐ Prettig
- ☐ Geen aansluiting
- ☐ Bang
- ☐ Plagerig
- ☐ Agressief naar jongere kinderen
- ☐ Bazig
- ☐ Wordt gepest

- ☐ Pest andere kinderen
 - ☐ Anders, namelijk
-

5. Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind, zoals kleding en dergelijke?

- ☐ Over het algemeen verzorgd
 - ☐ Over het algemeen onverzorgd
 - ☐ Sterk wisselend
 - ☐ Anders, namelijk
-

6. Hoe is de verhouding tot moeder?

7. Hoe is de verhouding tot vader?

8. Hoe is de verhouding tot de beroepskrachten?

9. Hoe is het contact tussen de ouders en de beroepskrachten?

10. Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Indien mogelijk ook de bron vermelden.

11. Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van het kind veranderd?

12. Wat is er bij u bekend over eventuele broertjes en zusjes?

13. Wat zijn volgens u de problemen?

Bijlage 5: Aandachtspunten in het contact met allochtone gezinnen

- Vraag aan mensen wat hun gewoonten zijn. Niet alle allochtone gezinnen zijn hetzelfde.
- Let er bij een eventueel huisbezoek op of bewoners hun schoenen aan hebben of dat de schoenen bij de voordeur staan. In Islamitische gezinnen kan het de gewoonte zijn om of op blote voeten of op sloffen in huis te lopen. Dit geldt dan ook voor gasten.
- Veelal is de echtgenoot en bij zijn afwezigheid de oudste zoon, degene die de contacten naar de buitenwereld onderhoudt. Het is belangrijk om hem bij alles te betrekken.
- Gastvrijheid is een groot goed. Er moet eerst iets gegeten of gedronken worden en een inleidend gesprek gevoerd worden voordat de reden van het huisbezoek ter sprake wordt gebracht. Probeer niet direct ter zake te komen. Dit wordt als onbeleefd onervaren.
- Het verwoorden van de feiten in beelden en voorbeelden werkt vaak beter dan concreet zeggen waar het op staat.
- Houd rekening met de familie-eer.
- Er wordt veel waarde gehecht aan hiërarchische structuren binnen het gezin, de verdere familie en de samenleving. Probeer afspraken met iemand te maken die hoog op de ladder staat.
- Het is eenvoudiger een probleem met behulp van de familie op te lossen dan met die van buitenstaanders. Het betrekken van bijvoorbeeld een oom bij een probleem is in veel gevallen acceptabeler dan het inschakelen van een Nederlandse instantie. Als je dreigt vast te lopen vraag naar dergelijke familiecontacten.
- In veel allochtone gezinnen is het onbeleefd om tegen een autoriteit (leerkracht, arts, et cetera) nee te zeggen. Dat wil zeggen, dat niet altijd uitgevoerd wordt wat afgesproken is.
- Kijk niet vreemd op als bij een huisbezoek een hele familie aanwezig is. Wil je bijvoorbeeld met een ouder apart praten, zonder kinderen of familie, nodig hem/haar dan uit op een neutrale plek.
- Veel vrouwen mogen niet alleen met een vreemde man zijn. Zorg in dat geval voor de aanwezigheid van een vrouwelijke collega.
- Emotionele problemen worden vaak benoemd in termen van lichamelijke klachten, angst kan bijvoorbeeld hoofdpijn genoemd worden. Het consult bij de huisarts lost het probleem niet op. Mensen zijn letterlijk ziek van angst.
- Naast de reguliere gezondheidszorg worden vaak genezers uit het land van herkomst geconsulteerd, omdat men bijvoorbeeld denkt dat de betreffende persoon bezeten is. Dergelijke rituelen zijn voor betrokkenen vaak van grote emotionele betekenis.
- Als vrouw is het best mogelijk om met een Turkse of Marokkaanse vrouw alleen te praten, zeker wanneer je aangeeft dat het gaat om 'vrouwenzaken'. 'Vrouwenzaken' kunnen gaan over onderwerpen als menstruatie, kinderen krijgen en dergelijke. Het is dan vrij legitiem de man te vragen niet bij het gesprek aanwezig te zijn. Dit biedt gelegenheid om vertrouwelijk met een moeder te praten.

(Bron (bewerkt): Mevrouw A. Koning, maatschappelijk werker AMK Utrecht)